

Managementul riscului de lichiditate

*Prep. Univ. drd. Daschievici Anisoara Niculina
Universitatea „Stefan cel Mare” Suceava
e-mail: anisoara_1978@yahoo.com*

Generally speaking, taking risks is connected to the primary function that the banks have in economy: the investment.

The management of the risk represents a very complex and important task of the bank management and it deals with the taking of some risks that produce later on better wins. The specific risks of the banking activity have been classified by the specialists in 3 different categories: financial risks, commercial risks and environmental risks.

Perioada actuală este denumită “era managementului de risc” în domeniul bancar, iar managementul riscului este o sarcină extrem de complexă și importantă a managementului bancar.

Riscul bancar poate să apară pe parcursul derulării operațiunilor bancare, fenomen ce provoacă efecte negative asupra activității bancare, ducând la deteriorarea calității afacerilor, la diminuarea profitului și chiar înregistrarea de pierderi, ceea ce afectează funcționarea normală a băncii. Riscul bancar este provocat de regulă de clienții băncii care contractează împrumuturi pe care nu le rambursează la termen și nici nu sunt acoperite de garanții asiguratorii corespunzătoare, ceea ce provoacă pierderi băncii.

Băncile sunt obligate să asigure un echilibru între criteriile legate de profitabilitate, lichiditate și risc. Necesitatea de a avea lichiditate, și de a asigura în același timp, câștiguri sigure, obligă băncile să mențină o parte a fondurilor lor sub forma unor plasamente care îndeplinesc condițiile referitoare la lichiditate și securitate, chiar dacă rata dobânzii aferentă acestora este mai mică.

Literatura de specialitate clasifică riscurile specifice activității bancare în următoarele categorii¹:

- riscuri financiare;
- riscuri comerciale;
- riscuri de mediu.

Riscul de lichiditate este încadrat de către autori în categoria riscurilor financiare, riscuri specifice operațiunilor de creditare, cele mai multe dintre aceste riscuri făcând obiectul unor reglementări bancare.

Riscurile financiare sunt strict legate de structura bilanțului contabil al băncii, sunt foarte sensibile la dezechilibrele care pot să apară în compoziția resurselor și plasamentelor băncii și sunt singurele riscuri care pot fi generate, gestionate, amplificate sau eliminate de către managementul bancar.

Economistul Edward A. McNelly definea lichiditatea ca “deținerea banilor în momentul în care banca are nevoie de aceștia”.

Nicolae Dardac în lucrarea sa, Managementul lichidității bancare, consideră că la baza definiției lichidității bancare se află principalele funcții ale acesteia.

¹ Stoica, M., „Management bancar”, Ed. Economică, București, 1999, p. 135

Funcțiile lichidității bancare, după cum sunt prezentate de autorul Ilie Mihai în lucrarea intitulată Tehnica și managementul operațiunilor bancare, constau în²:

- asigurarea desfășurării în condiții normale a activității bancare prin fluidizarea procesului de intermediere bancară, în condițiile asigurării încrederii și atractivității pentru depunători și plasarea resurselor în condiții de siguranță;
- protejarea intereselor clienților pe de o parte și a acționarilor pe de altă parte;
- asigurarea capacității rezonabile de rambursare a depozitelor către clienți, indiferent de modul în care sunt returnate băncii plasamentele efectuate în credite și în alte active;
- asigurarea independenței băncii față de resursele de împrumut marginale de pe piață care au costuri deosebit de ridicate;
- evitarea pe cât posibil chiar și a împrumuturilor de la Banca Centrală, care ca împrumutătoare de ultimă instanță, propune costuri mai mari de cât cele ocazionate de atragerea de resurse de la clienții nebancari.

Riscul de lichiditate constă în probabilitatea ca banca să nu-și poată onora plățile față de clienți, ca urmare a devierii proporției dintre creditele acordate pe termen lung și creditele pe termen scurt și a necorelării acestor active cu pasivele băncii, adică cu resursele. Printre cauzele care conduc la apariția riscului de lichiditate bancară pot fi menționate următoarele³:

- situația economiei reale;
- influența mass-media;
- indisciplina financiară a clienților;
- dependența de piața financiară;
- necorelarea între scadențele depozitelor și a creditelor.

Principalele surse de lichiditate și destinațiile lichidității sunt următoarele:

A. principalele surse de lichiditate:

- numerar;
- depozite la banca centrală;
- depozite la bănci corespondente,
- portofoliul de bonuri de tezaur, certificate de trezorerie și alte titluri negociabile;
- împrumuturi de alte bănci,
- împrumuturi de la banca centrală.

B. Principalele destinații ale lichidității sunt:

- rezerva minimă obligatorie la banca centrală (RMO);
- eventualele cereri de împrumut și nevoile de bani lichizi ale clienților;
- acoperirea eventualelor cereri ale clienților persoane fizice și/sau juridice de retragere de fonduri.

Ricul de lichiditate se poate manifesta sub două forme⁴:

- **riscul de lichiditate imediată**, când banca nu poate satisface cerințele de retrageri masive, chiar înainte de scadență, ceea ce determină banca să apeleze la resurse de împrumut marginale sau de ultimă instanță, cu costuri foarte mari și cu consecințe pe măsură;

² Mihai, I., „Tehnica și managementul operațiunilor bancare”, Ed. Expert, București, 2003, p. 438

³ Olteanu, A., „Management bancar – caracteristici, strategii, studii de caz”, ed. Dareco, 2003, p. 187

⁴ Mihai, I., „Tehnica și managementul operațiunilor bancare”, Ed. Expert, București, 2003, p. 449

- **riscul de conversie**, care apare în situația în care banca, deși are resurse pe termene mai scurte, a efectuat pe seama lor plasamente pe termene mai lungi, pe care nu le poate transforma rapid în lichidități.

Creșterea complexității activității și produselor bancare, în general, a condus la adoptarea unui management cu puternice conotații prudențiale de către instituțiile cu rol de supraveghere bancară. Acestea tind să acorde o importanță din ce în ce mai mare atât corelării structurii maturității resurselor și plasamentelor bancare, cât și cerințelor de asigurare a unui nivel corespunzător al activelor cu un înalt grad de lichiditate.

Managementul riscului de lichiditate este asigurat de către specialiști bancari capabili să analizeze multiplele interdependențe între gestiunea lichidității, managementul ratelor de dobândă și riscul de credit, într-un mediu economic aflat într-o continuă schimbare.

Menținerea unor niveluri extreme (prea mari sau prea mici) ale lichidității vor conduce fie la costuri superioare și înregistrarea unei profitabilități reduse, fie poate determina întreruperea bruscă a activității instituției.

În cadrul managementului riscului de lichiditate este indicat să se acorde o atenție deosebită următoarelor elemente principale⁵:

- cunoașterea structurii maturității fondurilor atrase asigură un nivel superior calității prognozelor privind fluxurile nete de fonduri;
- managementul riscului de lichiditate este un proces complex datorită interconexiunilor cu alte riscuri aferente activității bancare;
- volatilitatea fondurilor atrase este dependentă printre altele, de structura clienților instituției, cunoașterea particularităților comportamentale ale acestora;
- diversificarea surselor de fonduri și a maturității acestora poate conduce atât la evitarea dependenței de anumiți clienți, cât și la diminuarea riscului de pierderi de resurse foarte importante în termen foarte scurt;

În vederea limitării riscului de lichiditate precum și a încadrării în nivelurile stabilite, banca este obligată să-și stabilească pentru fiecare exercițiu financiar:

- strategia în domeniul managementului lichidității;
- strategia managementului lichidității în momente de criză;
- în vederea realizării obiectivelor stabilite prin strategia în domeniul managementului lichidității, banca este obligată să dispună de proceduri speciale de urmărire și limitare a riscului de lichiditate, care să respecte cerințele normelor prudențiale;
- banca este obligată să dispună de proceduri administrative și de control intern adecvate care să permită supravegherea riscului de lichiditate;
- banca este obligată să desemneze unul dintre conducători pentru asigurarea coordonării permanente a activității în domeniul managementului lichidității, identitatea acestei persoane comunicându-se autorității de supraveghere;
- în vederea limitării riscului de lichiditate, banca trebuie să asigure o evidență contabilă și extracontabilă corespunzătoare și riguroasă.

Băncile au posibilitatea ca prin folosirea unor tehnici specifice să elimine până la reducere riscul de lichiditate, tehnici care vizează atât resursele cât și plasamentele.

Tehnicile care vizează resursele băncii sunt următoarele⁶:

⁵ Dănilă, N., Anghel, L., C., Dănilă, M., I., „Managementul lichidității bancare”, Ed. Economică, București, 2002, p. 79

- atragerea depozitelor de la populație;
- căutarea unor depozite stabile;
- creșterea fondurilor proprii;
- operațiuni pe piața de capital, primară și secundară;
- promovarea unor produse pe termene mai mari de timp;
- refinanțarea;
- menținerea credibilității băncii.

În ceea ce privește plasamentele, pentru a se proteja împotriva riscului de lichiditate banca poate utiliza următoarele tehnici și metode:

- acordarea de credite pe maturități în corelare cu maturitatea resurselor;
- controlul atent al riscului de credit;
- diversificarea portofoliului de împrumuturi pe cele trei mari segmente: corporate, retail și IMM –uri;
- menținerea rezervei minime obligatorii la nivelul stabilit;
- operațiuni cu drivatele.

În cadrul economiilor naționale ce au atins un nivel înalt de dezvoltare, managementul riscului de lichiditate rezidă, în principal în încrederea conferită de sistemul bancar. Importanța asigurării lichidității depășește limitele unei instituții individuale, deoarece înregistrarea unor deficite de lichiditate la nivel unei singure bănci poate avea repercursiuni negative atât asupra întregului sistem bancar, cât și asupra întregii economii naționale.

Bibliografie:

1. Basno, C., Dardac, N., „Management bancar”, Ed. Economică, București, 2002
2. Dănilă, N., Anghel, L., C., Dănilă, M., I., „Managementul lichidității bancare”, Ed. Economică, București, 2002
3. Dedu, V., „Gestiune și audit bancar”, Ed. Economică, București, 2003
4. Mihai, I., „Tehnica și managementul operațiunilor bancare”, Ed. Expert, București, 2003
5. Olteanu, A., „Management bancar – caracteristici, strategii, studii de caz”, Ed. Dareco, 2003
6. Stoica, M., „Management bancar”, Ed. Economică, București, 1999

⁶ Stoica, M., „Management bancar”, Ed. Economică, București, 1999, p. 154